Hillary Rodham Clinton
School of Law | Ysgol y Gyfraith

Ffurflen Ymateb i'r Ymgynghoriad

Eich enw:	Keith Bush
Corff (lle bo'n briodol):	Prifysgol Abertawe (ond mae'r sylwadau'n bersonol i'r awdur)
e-bost / rhif ffôn:	[redacted]
Eich cyfeiriad:	Ysgol y Gyfraith Hillary Rodham Clinton, Prifysgol Abertawe Abertawe SA2 8PP

Cwestiwn 1*: A ydych yn cytuno bod angen gorfodi rhwymedigaeth statudol ar lywodraethau'r dyfodol yng Nghymru er mwyn gwella hygyrchedd cyfraith Cymru?*

Ydw

Cwestiwn 2*: Os ydych, a ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn Rhan 1 o'r Bil Drafft i orfodi rhwymedigaeth o'r fath?*

Mor bell ag mae'n mynd. Ond hoffwn weld dyletswydd ar Lywodraeth Cymru i weithredu'r rhaglen. Gan mai eu rhaglen hwy bydd hi, ddylent ei gweithredu, gan sichrhau'r adnoddau angenrheidiol ar gyfer gwneud hynny. Pe na byddent, am ryw reswm, yn medru gwneud hynny, byddai angen iddynt ddiwygio'r rhaglen yn ffurfiol o dan adran 1(6) a cheisio cyfiawnhau eu methiant.

Hoffwn hefyd weld 2(3) yn cynnwys hyrwyddo dulliau o gyhoeddi deddfwriaeth sy'n rhan o gyfraith Cymru. Ni ddylid torri ar draws gwaith ardderchog Legislation.gov.uk ond mae yna le hefyd ar gyfer cyhoeddi fersiynau answyddogol neu led-swyddogol o ffurfiau cydgrynoedig o ddeddfwriaeth Gymreig nad sydd eto wedi cael ei chydgrynhoi neu'i chodeiddio,

***Cwestiwn 3**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu ynghylch cymhwyso Rhan 2 o'r Bil Drafft?*

Nid wyf yn cytuno y dylid cyfyngu cymhwysedd Rhan 2 i ddeddfau'r Cynulliad (ac is-ddeddfwriath a wnaed oddi tanynt) a ddeddfir ar ôl i'r Ddeddf ddod i rym. Pwrpas y Ddeddf yw symleiddio dehongli deddfwriaeth sy'n gymwys i Gymru mewn meysydd datganoledig. Ond fel mae'n sefyll, gall y rheolau ar gyfer dehongli darpariaeth mewn Dedddfau Seneddol sydd, unrhyw bryd, wedi cael eu dywigio mewn perthynas â Chymru amrywio yn ôl y canlynol:

- Darpariaeth a wnaed gan Ddeddf Seneddol (gan gynnwys darpariaeth a wneir yn y dyfodol o fewn cymhwysedd y Cynulliad ond gyda chydsyniad deddfwriaethol y Cynulliad);
- Darpariaeth a wnaed gan Fesur neu Ddeddf Cynulliad cyn i'r Ddeddf newydd ddod i rym;
- Darpariaeth a wneir yn y dyfodol (ar ôl i'r Ddeddf newydd ddod i rym) gan Ddeddf Cynulliad.

Mae hyn yn risêt am ddryswch.

Gan fod gan y Cynulliad y gallu, bellach, i ail-ddatgan y gyfraith, hyd yn oed ar faterion a gedwir yn ôl, nid oes rheswm pam na ellid ail-ddeddfu Deddf Ddehongli 1978 (mewn ffurf ddwyieithog wrth gwrs) ar gyfer pob deddfwriaeth a wnaed cyn i'r Ddeddf newydd ddod i rym a'i chymhwyso, ar gyfer y dyfodol, at ddeddfau Cynulliad a hefyd at ddarpariaethau mewn ddeddfau Seneddol sy'n gymwys i Gymru ac yn ymwneud â materion o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad (hynny yw, sy'n rhan o "gyfraith Cymru" yn ôl y diffiniad yn adran 1(2)).

***Cwestiwn 4**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu yn adran 3(3) o'r Bil Drafft, sy'n datgymhwyso rheol arbennig os yw'r cyd-destun yn mynnu fel arall?*

Ydw. Mae hyn yn amddiffynfa angenrheidiol rhag canlyniadau damweiniol nas rhagwelwyd.

***Cwestiwn 5**: A ydych yn credu y dylai "Cymru" gael ei diffinio drwy gyfeirio ar ardaloedd awdurdodau lleol Cymru, neu drwy ryw ddull arall?*

Yn ddelfrydol dylai "Cymru" cael ei diffinio'n fwy syml ac uniongyrchol. Ond er mwyn cyflawni hynny byddai angen diwygio adran 158 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ac nid yw'n ymddangos y gall y Cynulliad wneud hynny

***Cwestiwn 6**: A oes gennych unrhyw sylwadau am yr hyn sydd wedi'i gynnwys, neu sydd heb ei gynnwys yn Atodlen 1 i'r Bil Drafft?*

Mae atodlen 1, i raddau helaeth, yn ail-ddatgan yr hyn sydd yn Neddf Ddehongli 1978. Fel yr esboniwyd uchod, mae'r awdur yn dymuno gweld ail-ddeddfiad dwyieithog o Atodlen 1 o Ddeddf 1978 yn ei chrynswth. Os nad yw hynny'n bosibl, dylai Atodlen 1 o'r Ddeddf arfaethedig osgoi dyblygu cynnwys Deddf 1978 (gellid ei gwneud yn glir bod y Ddeddf honno'n dal yn gymwys ar gyfer Deddfau Cynulliad yn y dyfodol) a chanolbwyntio ar dermau sydd wedi ymddangos yn rheolaidd yn neddfwriaeth Cymru ers 2007 ac sydd heb gael eu diffinio yn Neddf 1978.

***Cwestiwn 7**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu yn adran 7 o'r Bil Drafft?*

Ydw. Ond dylid hefyd ei gwneud yn glir nad yw *cenedl ramadegol* gair Cymraeg ddim yn dynodi rhywedd. Er engrhaifft, mae "Gweinidog" yn air gwrwaidd ond nid yw hynny'n creu rhagdybiaeth mai gwr yw deiliad y swydd ac nid yw ffurf ramadegol gyfatebol (e.e "rhaid i'r Gweinidog rhoi ei ddyfarniad" yn gwneud hynny ychwaith.

***Cwestiwn 8**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu arfaethedig a ddefnyddir yn adran 8 o'r Bil Drafft?*

Ydw. Efallai dyma'r lle i ddelio gyda'r pwynt a godir mewn ymateb i gwestiwn 8?

***Cwestiwn 9**: A ydych yn cytuno â'r ffaith fod adran 9 wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft?*

Ydw.

***Cwestiwn 10**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir ynghylch cyflwyno dogfennau yn adran 13 o'r Bil Drafft?*

Nac ydw. Dylid darparu y gellid cyflwyno dogfen nail trwy ei ddanfon ("delivered in person") ei bostio neu ei ebostio. Wedyn gellid mynd ymlaen i ddiffinio rheolau gwahanol ar gyfer pryd y bernir ei fod wedi cael ei dderbyn.

***Cwestiwn 11**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu arfaethedig ynghylch cyflwyno tybiedig (yn adran 14 o'r Bil Drafft) neu a ydych yn credu bod dewis amgen ymarferol mwy manwl-gywir?*

Rwy'n cytuno â'r dull arfaetheig o weithredu.

***Cwestiwn 12**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 16 o'r Bil Drafft?*

Nid yw'r awdur yn agyhoeddedig bod y ddarpariaeth hon yn angenrheidiol bellach, gan fod darpariaethau cychwyn a gorchmynion cychwyn yn darparu'n gyson, erbyn hyn, am gychwyn darpariaethau perthnasol ar bwrpasau paratoadol (er enghraifft ar gyfer gwneud is-ddeddfwriaeth angenhreidiol).

***Cwestiwn 13**: A ydych yn cytuno â chynnwys dyletswyddau yn adran 18 o'r Bil Drafft?*

Ydw

***Cwestiwn 14**: A ydych yn cytuno â'r ffaith fod adran 19 wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft?*

Ydw

***Cwestiwn 15**: A ydych yn cytuno â'r ffaith fod adran 20 wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft?*

Ydw

***Cwestiwn 16**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 22 o'r Bil Drafft?*

Ydw

***Cwestiwn 17**: A ydych yn credu y dylai'r Bil Drafft wneud darpariaeth ynghylch dyblygu troseddau (adran 26), neu a ddylem ddilyn y dull gweithredu a ddefnyddir yn yr Alban a gadael hwn fel mater yr ymdrinnir ag ef yn Neddf 1978?*

Gweler yr ateb i Gwestiwn 6 uchod.

***Cwestiwn 18**: A ddylai'r Bil Drafft wneud darpariaeth ynghylch deddfau sy'n rhwymo'r Goron (adran 27), neu a ddylid mynd i'r afael â hyn mewn ffordd arall?*

Mae'r ddarpariaeth arfaethedig yn ddefnyddiol.

***Cwestiwn 19**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 30 o'r Bil Drafft?*

Ydw

***Cwestiwn 20**: A ydych yn credu bod adran 35(2)(a) o'r Bil Drafft yn adlewyrchiad cywir o'r ddarpariaeth yn y gyfraith gyffredin?*

Ydw, mewn perthynas ag is-baragraff (iii). Ond mae (i) a (ii) yn mynd tu hwnt i'r hyn a benderfynwyd yn *Moakes v Blackwell Colliery Co Ltd.* sef bod newid darpariaeth mewn deddf yn golygu diddymu'r ddarpariaeth wreiddiol. Sylwer mai'r *ddarpariaeth* a newidir sy'n cael ei ddiddymu – nid y deddfiad, fel mae (i) a (ii) yn awgrymu (heblaw am newidiadau sylweddol iawn – gweler isod). Yn ôl *Craies on Legislation* 14.3.3 a 14.3.4. mae hyd yn oed yr effaith ar y ddarpariaeth unigol yn dibynnu ar faint mor fawr yw'r newid. Er enghraifft, dychmyger deddfiad sy'n dweud: "Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi geiriad yr hysbysad". Petai hwnnw'n cael ei newid i "Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi'r dull o roi hysbysiad" byddai hynny, mae'n debyg, yn cyfrif fel diddymiad o'r pwer gwreiddiol. Ond petai'r geiriau'n cael eu newid i "Caiff Gweinidogion Cymru ragnodi geiriad a fformat yr hysbysiad" byddai syniad cyffredin yn awgrym bod hynny'n *diwygio*'r pwer yn hytrach na'i ddiddymu. Mae popeth yn dibynnu ar yr amgylchiadau ac ni ddylid ceisio cyfyngu hyblygrwydd y gyfraith gyffredin fel yr awgrymir. Efallai y byddai'n well i ddweud rhywbeth fel "mae diddymu neu ddirymu deddfiad yn cynnwys newid i'r deddfiad hwnnw sy'n cael yr effaith ymarferol o'i ddiddymu neu'i ddirymu hyd yn oed os na ddefnyddir y geiriau "diddymu" na "dirymu" wrth wneud y newid".

***Cwestiwn 21**: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 33 o'r Bil Drafft?*

Ydw

***Cwestiwn 22**: A ddylid ailystyried y defnydd parhaus o enwau hir wrth ddrafftio Biliau?*

Byddai'n well hepgor enwau hir a gwneud mwy o ddefnydd o ragymadroddion neu adrannau "pwrpas".

***Cwestiwn 23**: A oes gennych farn am y materion eraill y gellid ymdrin â hwy drwy ddeddfwriaeth yn y dyfodol (fel y nodir yn Rhan 3 o'r Papur Ymgynghori)?*

Ni fyddai'n briodol i ailddatgan darpariaethau sydd yn Neddf Llywodraeth Cymru 2006, sef "cyfansoddiad" Cymru, mewn deddf gyffredin. Mae statws fersiynau Cymraeg a Saesneg deddfwriaeth a wneir gan y Cynulliad yn fater cyfansoddiadol nid yn fater o sut i ddehongli deddfwriaeth yn unig.

Cyfeiriwyd eisoes (Cwestiwn 2) am yr angen i Lywodraeth Cymru ystyried sut y gallai hyrwyddo dulliau effeithiol o wneud deddfwriaeth Gymreig yn fwy hygyrch, gan gynnwys dulliau o gyhoeddi.

Mae'r arferiad o roi enwau Cymraeg answyddogol i ddeddfau Seneddol wedi bod yn rhan o drafodaeth o'r gyfraith yn Gymraeg ers cenedlaethau. Byddai'n chwithig i weld testun Cymraeg deddf Cynulliad yn cyfeirio at "The Government of Wales Act 2006" yn hytrach na "Deddf Llywodraeth Cymru 2006". Ond er mwyn osgoi camddealltwriaeth dylid mabwysiadu'r arferiad y cyfeirir ato ym mharagraff 229 yn gyffredinol (ond gydag esboniad trwy ddarpariaeth yn y Ddeddf Deddfwriaeth arfaethedig). Dylid estyn yr arferiad i gynnwys cyrff sydd heb enw Cymraeg.

Cwestiwn 24*: A oes gennych unrhyw sylwadau ar yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol Drafft ar gyfer y Bil Drafft?*

Nac oes

Cwestiwn 25*: A oes gennych unrhyw sylwadau ar yr asesiadau effaith drafft ar gyfer y Gymraeg, Hawliau Plant, neu Gydraddoldeb a Hawliau Dynol?*

Nac oes

Cwestiwn 26*: Hoffem wybod eich barn am yr effaith y byddai datblygu'r Bil Drafft yn ei chael ar y Gymraeg, yn enwedig mewn perthynas â: i) helpu pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, a ii) trin y Gymraeg yr un mor ffafriol â'r Saesneg. Pa effeithiau fyddai yn eich barn chi? Sut y gellid cynyddu effeithiau cadarnhaol a lleddfu effeithiau negyddol?*

Byddai'r Bil drafft, ond yn enwedig Rhan 1, yn cryfhau statws cyfreithiol y Gymraeg a gallu'r cyhoedd i'w defnyddio, trwy roi hwb i'r broses o droi'r holl ddeddfwriaeth sy'n rhan o gyfraith Cymru yn ddeddfwriaeth ddwyieithog.

Cwestiwn 27*: Esboniwch hefyd sut y gallai'r Bil Drafft gael ei lunio neu ei newid er mwyn cael: i) effeithiau cadarnhaol neu effeithiau cadarnhaol cynyddol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar drin y Gymraeg yr un mor ffafriol â'r Saesneg, a ii) dim effeithiau andwyol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar drin y Gymraeg yr un mor ffafriol â'r Saesneg.*

Gweler yr ateb i Gwestiwn 3 – byddai cael deddf ddehongli gynhwysfar hollol ddwyieithog ar gyfer deddfariaeth sy'n rhan o gyfraith Cymru yn cael effaith gadarnhaol iawn ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg i drafod materion deddfwriaethol a chyfreithiol yn gyffredinol pe dymunent.

Cwestiwn 28*: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes gennych unrhyw sylwadau ar unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi mynd i'r afael â hwy yn benodol, byddwch cystal â'u nodi yma:*

Nac oes

Mae'n bosibl y bydd ymatebion i ymgynghoriadau yn cael eu cyhoeddi, ar y rhyngrwyd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb gael ei gadw'n gyfrinachol, ticiwch y blwch:

(Hapus i'r ymateb gael ei gyhoeddi).

Keith Bush

Mehefin 2018